

KRZYSZTOF MIKOŁAJCZUK

JURYSDYKCJA MIĘDZYNARODOWA W SPRAWACH MAŁŻEŃSKICH

WYBRANE ZAGADNIENIA

Wydaje się, że ważną częścią Prawa małżeńskiego są regulacje w dziedzinie międzynarodowego postępowania cywilnego dotyczące jurysdykcji międzynarodowej w sprawach małżeńskich. Jest to dziedzina rozgraniczenia kompetencji sądów w sprawach na poziomie międzynarodowym dotyczących małżeństwa, jego istnienia (lub nieistnienia), unieważnienia, separacji i rozwodu¹.

Warto może w tym miejscu sięgnąć do genezy pojęcia „jurysdykcja”. „Jurysdykcja jest pojęciem z zakresu międzynarodowego prawa procesowego cywilnego. Istnienie jurysdykcji sądu (lub innego organu powołanego do rozstrzygania spraw cywilnych) danego państwa oznacza, że ma on kompetencje do rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy cywilnej, w sytuacji gdy z okoliczności tej sprawy wynika, że występują w niej elementy, które mogłyby wskazywać na to, że właściwy do jej rozpoznania mógłby być także sąd innego państwa (np. strony mieszkają lub mają miejsce zwykłego pobytu albo siedziby w różnych państwach, zdarzenie, którego źródłem jest zobowiązanie, będące przedmiotem sprawy, miało miejsce za granicą)”². Jest to termin oznaczający właściwość organu określonego państwa do rozpoznawania sprawy. Wyróżniamy różnego rodzaju jurysdykcje: krajową, fakultatywną, wy-

---

Ks. dr KRZYSZTOF MIKOŁAJCZUK – adiunkt Katedry Prawa Katolickich Kościołów Wschodnich, Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II; adres do korespondencji: Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin.

¹ Por. K. P i a s e c k i, *Prawo małżeńskie*, Warszawa 2011, s. 280.

² M. R a d w a n, *Przepisy z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego*, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. M. Manowska, t. 2 (art. 506-1217), Warszawa 2011, s. 856-857.

łączną i konieczną³. Jurysdykcja krajowa opiera się na łącznikach, to jest okolicznościach faktycznych łączących sprawę z terytorium lub systemem prawnym danego państwa⁴. Przepisy regulujące jurysdykcję międzynarodową dotyczą zarówno małżeństwa zawartego w formie świeckiej, jak i przed duchownym ze skutkiem według prawa polskiego.

W omawianym zakresie mają zastosowanie – w ramach stosunków między państwami członkowskimi Unii Europejskiej – przepisy proceduralne Unii Europejskiej, zaś w ramach stosunków między Polską a państwami spoza Unii Europejskiej zastosowanie mają przepisy o jurysdykcji krajowej zawarte w Kodeksie postępowania cywilnego (art. 1097-1116)⁵. Ponadto w omawianych kwestiach mają zastosowanie normy konwencji międzynarodowych wielostronnych i dwustronnych, których Polska jest sygnatariuszem⁶.

*

Na poziomie stosunków między państwami członkowskimi Unii Europejskiej zagadnienia jurysdykcji międzynarodowej w sprawach małżeńskich reguluje art. 1 Rozporządzenia Rady (WE) NR 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r.¹, dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach odnoszących się do odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000⁷:

---

³ Por. J. G o ł a c z y ń s k i, *Prawo prywatne międzynarodowe*, Warszawa 2011, s. 64.

⁴ Por. *Mała encyklopedia prawa*, red. U. Kalina-Prasznic, Warszawa 2005, s. 179. Warto jeszcze dodać, że łączniki te mogą mieć charakter podmiotowy (np. obywatelstwo, pobyt, miejsce zamieszkania lub siedziba stron, posiadanie majątku i praw majątkowych) bądź też przedmiotowy (np. miejsce położenia przedmiotu sporu, powstanie stosunku prawnego lub wykonania zobowiązania) – tamże; R a d w a n, *Przepisy z zakresu*, s. 856-858; G o ł a c z y ń s k i, *Prawo prywatne*, 64-67.

⁵ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. nr 43, poz. 296 ze zm.).

⁶ Por. P i a s e c k i, *Prawo małżeńskie*, s. 280.

⁷ Dz. U. UE 2003 L 338/1-29. Chciałbym w tym miejscu odnotować, że tekst omawianego rozporządzenia wraz z wnikliwym komentarzem do jego przepisów można odnaleźć w opracowaniu K. Piaseckiego (*Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do artykułów 1096-1277 k.p.c. oraz aktów prawnych UE regulujących międzynarodowe postępowanie cywilne*, t. III, Warszawa 2007, s. 617-713). W wielu miejscach niniejszego artykułu będę odwoływał się do wspomnianej publikacji prof. Kazimierza Piaseckiego.

art. 1.1. Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie, bez względu na rodzaj sądu, w sprawach cywilnych dotyczących:

- a) rozwodu, separacji lub unieważnienia małżeństwa;
  - b) przyznawania, wykonywania, przekazywania, pełnego lub częściowego pozbawienia odpowiedzialności rodzicielskiej.
2. Sprawy, o których mowa w ust. 1 lit. b, dotyczą w szczególności:
- a) pieczy nad dzieckiem i prawa do osobistej styczności z dzieckiem;
  - b) opieki, kurateli i podobnych instytucji prawnych;
  - c) wyznaczenia oraz zakresu zadań każdej osoby lub jednostki, która jest odpowiedzialna za osobę lub majątek dziecka, reprezentuje je lub udziela mu pomocy;
  - d) umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczej;
  - e) środków mających na celu ochronę dziecka w odniesieniu do zarządu, zabezpieczenia lub rozporządzania majątkiem dziecka.
3. Niniejsze rozporządzenie nie ma zastosowania do:
- a) ustalenia i zaprzeczenia rodzicielstwa;
  - b) orzeczeń w sprawach adopcji, środków przygotowujących do adopcji, jak również unieważnienia i odwołania adopcji;
  - c) nazwiska i imion dziecka;
  - d) upełnoletnienia;
  - e) obowiązków alimentacyjnych;
  - f) powiernictwa oraz dziedziczenia;
  - g) środków podejmowanych w wyniku przestępstw popełnionych przez dzieci⁸.

Ogólną jurysdykcję międzynarodową reguluje art. 3 rozporządzenia w następujący sposób:

art. 3.1. W sprawach orzeczeń dotyczących rozwodu, separacji lub unieważnienia małżeństwa jurysdykcję mają sądy państwa członkowskiego,

- a) na którego terytorium:
  - oboje małżonkowie mają zwykły pobyt, lub
  - małżonkowie mieli ostatnio oboje zwykły pobyt, o ile jedno z nich ma tam nadal zwykły pobyt, lub
  - strona przeciwna ma zwykły pobyt, lub
  - w przypadku wspólnego pozwu lub wniosku jedno z małżonków ma zwykły pobyt, lub

---

⁸ Widać wyraźnie, że omawiane przepisy regulują w sposób pozytywny typowe sprawy małżeńskie, takie jak: rozwód, separacja, unieważnienie małżeństwa oraz sprawy z zakresu stosunków pomiędzy rodzicami i ich dziećmi. W sposób negatywny – wyłączenia wymienione w art. 1 ust 3. Powyżej wymienione instytucje i pojęcia zamieszczone w art. 1 mają charakter powszechny i znane są w porządkach prawnych państw członkowskich UE (zakres prawa rodzinnego i opiekuńczego). Interesującą tutaj kwestią jest pytanie, czy rozporządzenie to ma również zastosowanie do postępowania o unieważnienie małżeństwa po śmierci współmałżonka. Na pytanie to odpowiada K. Piasecki w swoim komentarzu twierdząc, że art. 1 dotyczy również postępowania po śmierci małżonka, o ile prawo rodzinne dopuszcza taką ewentualność – por. P i a s e c k i, *Kodeks postępowania*, s. 627.

- powód lub wnioskodawca ma zwykły pobyt, jeżeli przebywał tam od przynajmniej roku bezpośrednio przed wniesieniem pozwu lub wniosku, lub
  - powód lub wnioskodawca ma zwykły pobyt, jeżeli przebywał tam przynajmniej od sześciu miesięcy bezpośrednio przed wniesieniem pozwu lub wniosku i jest obywatelem tego państwa członkowskiego lub, w przypadku Zjednoczonego Królestwa i Irlandii, ma tam swój „domicile”⁹;
  - b) którego obywatelstwo posiadają oboje małżonkowie lub, w przypadku Zjednoczonego Królestwa i Irlandii, w którym mają swój wspólny „domicile”.
2. Pojęcie „domicile” na potrzeby niniejszego rozporządzenia określa się według prawa brytyjskiego i irlandzkiego¹⁰.

Omawiane rozporządzenie przewiduje siedem alternatywnych łączników jurysdykcyjnych. Wszystkie podstawy jurysdykcji są równoważne. Pojęcie „zwyczajny pobyt” należy interpretować autonomicznie w celu zapewnienia jednolitości wykładni w skali państw członkowskich. „Zwyczajny pobyt” oznacza tylko określony stan faktyczny. Zwyczajny pobyt lub inaczej pobyt zwykły (pobyt stały) oznacza miejsce, w którym ześrodkowana jest aktywność życiowa osoby fizycznej. Nie jest miejscem pobytu zwyczajnego miejsce, w którym dana osoba przebywa przypadkowo lub np. w celach wakacyjnego odpoczynku, ekspedycji naukowej. Nie jest również takim miejscem, gdy osoba nie ma wolności poruszania się, np. odbywa karę pozbawienia wolności, albo służba wojskowa¹¹. Pobyt ten nie dotyczy również sytuacji, gdy

---

⁹ Domicyl to w prawie cywilnym element normy kolizyjnej, łącznik personalny miejsca zamieszkania (łac. „lex domicilii”) – zob. *Mała encyklopedia*, s. 95. Pojęcie miejsca zamieszkania (domicylu) jest różnie rozumiane w prawie poszczególnych państw, czasem inaczej w prawie merytorycznym, a inaczej w prawie prywatnym międzynarodowym. W celu jego określenia brane są pod uwagę albo elementy faktyczne, albo prawne bądź też jest to kombinacja jednych i drugich; M. P a z d a n, *Prawo prywatne międzynarodowe*, Warszawa 2012, s. 53-54.

¹⁰ Art. 3 reguluje jurysdykcję w sprawach o rozwód, separację i unieważnienie małżeństwa. O ile spełniony zostaje jeden z łączników jurysdykcyjnych z art. 1, to sąd jest jurysdykcyjnie właściwy. Rozporządzenie z 27 listopada 2003 r. generuje siedem alternatywnych łączników jurysdykcyjnych. Wszystkie podstawy jurysdykcji są równoważne, a żadna z nich nie ma nadrzędnego znaczenia. Głównym łącznikiem jest „zwyczajny pobyt” – P i a s e c k i, *Kodeks postępowania*, s. 631-632.

¹¹ Por. P a z d a n, *Prawo prywatne*, s. 56. Autor ponadto analizuje tzw. pobyt prosty. Rozumie go jako każde, nawet przemijające, chwilowe przebywanie w danym miejscu (sam np. przejazd przez jakieś państwo nie stanowi prostego w nim pobytu). Łącznik pobytu zwykłego, jak odnotowuje Pazdan, występuje w niektórych konwencjach, których polska jest sygnatariuszem. Nie wszystkie one odnoszą się do prezentowanego tematu, ale wydaje się, że są cenną informacją tego dość zawilego zagadnienia. Można tu przywołać: Konwencję haską z 5 października 1961 r. dotyczącą kolizji praw w przedmiocie formy rozporządzeń testamentowych, Konwencję haską z 1996 r. o odpowiedzialności rodzicielskiej i środkach ochrony

toleruje się krótkotrwały pobyt osoby, której wniosek o azyl został oddalony. Nie można o zwyczajnym pobycie mówić wówczas, gdy wniosek o azyl jest niedopuszczalny. Obowiązuje jednak generalna zasada *actor sequitur forum rei* oraz zasada *perpetuatio fori*¹².

Treść omówionego przepisu art. 3 rozszerzona została poprzez art. 6. Zgodnie zaś z nim małżonek, który:

- a) ma zwykły pobyt na terytorium państwa członkowskiego; lub
- b) jest obywatelem państwa członkowskiego lub – w przypadku Zjednoczonego Królestwa i Irlandii – ma swój „domicile” na terytorium jednego z tych państw członkowskich; może być pozwany w innym państwie członkowskim, ale wyłącznie i zgodnie z art. 3-5. Warto tu odnotować, że jurysdykcja określona w tytule art. 6 („Jurysdykcja wyłączna na mocy art. 3. 4 i 5”) nie ma charakteru jurysdykcji wyłącznej przysługującej sądom jednego określonego państwa członkowskiego¹³.

Pomocnicze znaczenie ma bez wątpienia art. 7 rozporządzenia, który stanowi:

art. 7.1. Jeżeli żaden sąd państwa członkowskiego nie ma jurysdykcji zgodnie z art. 3, 4 i 5, jurysdykcję określa się w każdym państwie członkowskim według jego własnego prawa.

2. Każdy obywatel państwa członkowskiego, który ma zwykły pobyt na terytorium innego państwa członkowskiego, może, tak jak obywatele tego państwa, powoływać się na przepisy jurysdykcyjne mające w tym państwie zastosowanie wobec strony przeciwnej, która nie ma ani zwykłego pobytu na terytorium państwa członkowskiego, ani nie posiada obywatelstwa państwa członkowskiego lub – w przypadku Zjednoczonego Królestwa i Irlandii – nie ma swojego „domicile” na terytorium jednego z tych państw członkowskich¹⁴.

---

dzieci, Konwencję rzymską z 1980 r. o prawie właściwym dla zobowiązań umownych, Rozporządzenie Rady (WE) 2201/2003 odnoszące się do jurysdykcji oraz uznania i wykonania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz sprawach dotyczących odpowiedzialności europejskiej, protokół haski z 2007 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych – tamże.

¹² Por. P i a s e c k i, *Prawo małżeńskie*, s. 282.

¹³ T e n ż e, *Kodeks postępowania*, s. 634.

¹⁴ Należy tu wskazać, że katalog łączników jurysdykcyjnych zawartych w art. 7 jest zamknięty. Również w powyższym przepisie mowa jest o obywatelstwie według prawa wewnętrznego poszczególnych państw członkowskich. U podstaw uregulowania jurysdykcji (ust. 2) leży obywatelstwo państwa członkowskiego, który to łącznik jurysdykcyjny przesądza o kompetencji międzynarodowej określonego sądu innego państwa członkowskiego. Zatem osoba ta powinna mieć „zwyczajny pobyt” na obszarze państwa członkowskiego; P i a s e c k i, *Kodeks postępowania*, s. 635.

Rozporządzenie Rady (WE) z 27 listopada 2003 r. reguluje także, i to w dość szerokim zakresie, jurysdykcję międzynarodową dotyczącą „odpowiedzialności rodzicielskiej” związanej nie tylko w kontekście spraw małżeńskich dotyczących unieważnienia małżeństwa, separacji i rozwodów. W granicach Prawa małżeńskiego znaczenie mają tylko niektóre regulacje prawne (zawarte w rozporządzeniu) odnoszące się do jurysdykcji międzynarodowej; mówi o tym art. 8 („Odpowiedzialność rodzicielska. Jurysdykcja ogólna”):

art. 8.1. W sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej jurysdykcję mają sądy państwa członkowskiego, w którym w chwili wniesienia pozwu lub wniosku dziecko ma zwykły pobyt.

2. Ust. 1 ma zastosowanie z zastrzeżeniem przepisów art. 9, 10 i 12¹⁵.

Jurysdykcję międzynarodową w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej regulują art. 8-15 wymienionego rozporządzenia. Problematyka tej „odpowiedzialności rodzicielskiej” składa się z następujących tematów: powyżej opisana już jurysdykcja ogólna (art. 8), utrzymanie jurysdykcji wynikające z poprzedniego miejsca zwyczajnego pobytu dziecka (art. 9):

1. W przypadku zgodnego z prawem przeprowadzenia się dziecka z jednego państwa członkowskiego do innego i uzyskania przez nie nowego zwykłego pobytu jurysdykcja sądów poprzedniego zwykłego pobytu dziecka zostaje utrzymana, w drodze wyjątku od art. 8, przez okres trzech miesięcy po przeprowadzce, w celu dokonania zmiany wydanego w tym państwie członkowskim orzeczenia dotyczącego prawa do osobistej styczności z dzieckiem, wydanego w tym państwie członkowskim przed przeprowadzeniem się dziecka, jeżeli osoba uprawniona zgodnie z tym orzeczeniem do osobistej stycz-

---

¹⁵ Pojęcie dziecka w zakresie unormowań zawartych w omawianym rozporządzeniu należy pojmować w sposób jednakowy we wszystkich państwach członkowskich. Warto w tym miejscu zapoznać się z interesującą „definicją dziecka”, zamieszczoną w Konwencji z 20 listopada 1989 r. przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych – o prawach dziecka (Dz. U. z 1991 r., nr 120, poz. 526 ze zm.). Głównym łącznikiem proceduralnym jest zwyczajny pobyt dziecka w chwili złożenia wniosku o wszczęcie postępowania. Jeżeli chodzi o pobyt dziecka, zależny on jest od miejsca zamieszkania i pobytu rodziców (opiekunów) w sensie prawnym, nie zaś w znaczeniu miejsca faktycznego przebywania w określonej miejscowości. Ważną informacją jest to, że samo dziecko nie może decydować o swoim zwyczajnym pobycie. Wola dziecka nie ma tutaj decydującego znaczenia. Istotna jest jedynie określona sytuacja faktyczna, np. miejsce uczęszczania dziecka do szkoły. W powyższych dyspozycjach K. Piasecki wielokrotnie odsyła do stosownych punktów Preambuły analizowanego rozporządzenia; P i a s e c k i, *Kodeks postępowania*, s. 636-637.

ności z dzieckiem nadal zwykle przebywa w państwie członkowskim poprzedniego zwykłego pobytu dziecka.

2. Ustęp 2 nie ma zastosowania, jeżeli osoba uprawniona do osobistej styczności w rozumieniu ust. 1 uznała jurysdykcję sądów państwa członkowskiego nowego zwykłego pobytu dziecka poprzez udział w postępowaniu przed tymi sądami, nie kwestionując ich jurysdykcji¹⁶.

jurysdykcja w wypadku uprowadzenia dziecka (art. 10):

W przypadku bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania dziecka jurysdykcja sądów państwa członkowskiego, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, zostaje utrzymana do chwili uzyskania przez dziecko zwykłego pobytu w innym państwie członkowskim oraz:

a) każda z osób, instytucji lub innych jednostek sprawujących pieczę nad dzieckiem przyzwoliła na uprowadzenie lub zatrzymanie; lub

b) dziecko przebywało w tym innym państwie członkowskim przez co najmniej rok od chwili, w której osoba, instytucja lub inna jednostka sprawująca pieczę nad dzieckiem dowiedziała się lub powinna była się dowiedzieć o miejscu jego pobytu, dziecko zadomowiło się w swoim nowym otoczeniu oraz spełniony jest jeden z następujących warunków:

(i) w ciągu roku od chwili, w której sprawujący pieczę nad dzieckiem dowiedział się lub powinien był się dowiedzieć o miejscu pobytu dziecka, nie został złożony żaden pozew lub wniosek o powrót dziecka do właściwych organów państwa członkowskiego, do którego dziecko zostało uprowadzone lub w którym jest zatrzymane;

(ii) pozew lub wniosek o powrót wniesiony przez sprawującego pieczę nad dzieckiem został cofnięty, a żaden nowy wniosek nie został złożony w terminie określonym w ppkt (i);

(iii) postępowanie przed sądem w państwie członkowskim, w którym dziecko miało zwykły pobyt bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem, zostało zakończone zgodnie z art. 11 ust. 7;

(iv) sądy państwa członkowskiego, w którym dziecko miało zwykły pobyt bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem, wydały orzeczenie o prawie do pieczy nad dzieckiem, w którym nie zarządziły powrotu dziecka¹⁷.

¹⁶ Skutki prawne (jak opisuje je prof. Piasecki) poprzedniego zwyczajnego pobytu utrzymują się przez okres trzech miesięcy dla zmiany wydanego w tym państwie członkowskim orzeczenia dotyczącego osobistej styczności z tym dzieckiem pod warunkiem, że osoba uprawniona ma nadal zwyczajny pobyt w państwie członkowskim poprzedniego zwyczajnego pobytu dziecka. Powyższy art. 9 nie ma zastosowania, jeśli osoba uprawniona do osobistej styczności z dzieckiem uznała jurysdykcję sądów państwa członkowskiego nowego zwyczajnego pobytu dziecka; P i a s e c k i, *Kodeks postępowania*, s. 638.

¹⁷ Art. 10 (jak i 11) nawiązuje do Konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicą, sporządzonej w Hadze 25 października 1980 r. (Dz. U. z 1995 r., nr 108, poz. 528); P i a s e c k i, *Kodeks postępowania*, s. 639.

powrót dziecka (art. 11):

1. Jeżeli osoba, instytucja lub inna jednostka sprawująca pieczę nad dzieckiem wnosi pozew lub wniosek do właściwych organów państwa członkowskiego o wydanie orzeczenia na podstawie Konwencji haskiej z dnia 25 października 1980 r. dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę (dalej zwana „konwencją haską z 1980 r.”), w celu doprowadzenia do powrotu dziecka bezprawnie uprowadzonego lub zatrzymywanego w państwie członkowskim innym niż państwo, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, stosuje się ust. 2-8.

2. W przypadku zastosowania art. 12 i 13 konwencji haskiej z 1980 r. należy zapewnić dziecku możliwość bycia wysłuchanym w toku postępowania, o ile nie wydaje się to niewłaściwe ze względu na jego wiek lub stopień dojrzałości.

3. Sąd, do którego wniesiono pozew lub wniosek o powrót dziecka zgodnie z ust. 1, w ramach postępowania dotyczącego takiego pozwu lub wniosku działa szybko, stosując najszybsze procedury przewidziane w prawie krajowym.

Bez uszczerbku dla akapitu pierwszego, sąd wydaje swoje orzeczenie nie później niż sześć tygodni od wniesienia pozwu lub wniosku, chyba że na skutek nadzwyczajnych okoliczności nie jest to możliwe.

4. Sąd nie może odmówić powrotu dziecka na podstawie art. 13 lit. b) konwencji haskiej z 1980 r., jeżeli ustalono, że zostały podjęte stosowne działania w celu zapewnienia ochrony dziecka po jego powrocie.

5. Sąd nie może odmówić zarządzenia powrotu dziecka, jeżeli osoba, która wniosła pozew lub wniosek o powrót dziecka, nie miała możliwości bycia wysłuchaną.

6. Jeżeli sąd wydał orzeczenie odmawiające zarządzenia powrotu dziecka na podstawie art. 13 konwencji haskiej z 1980 r., sąd ten musi natychmiast, bezpośrednio lub za pośrednictwem swojego organu centralnego, przekazać odpis orzeczenia odmawiającego zarządzenia powrotu dziecka oraz odpowiednich dokumentów, w szczególności protokołu rozpraw przed sądem, sądowi właściwemu lub organowi centralnemu w państwie członkowskim, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, zgodnie z prawem krajowym. Wszystkie wymienione dokumenty zostają przedłożone sądowi w ciągu miesiąca od daty orzeczenia odmawiającego zarządzenia powrotu.

7. O ile jedna ze stron postępowania nie wszczęła postępowania przed sądami państwa członkowskiego, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, sąd albo organ centralny, który otrzymuje informacje wymienione w ust. 6, musi powiadomić o tym strony i wezwać je do przedstawienia obserwacji sądowi, zgodnie z prawem krajowym, w terminie trzech miesięcy od daty powiadomienia, aby sąd mógł zbadać kwestię pieczy nad dzieckiem.

Bez uszczerbku dla przepisów jurysdykcyjnych zawartych w niniejszym rozporządzeniu, sąd zamyka sprawę, jeżeli w przewidzianym terminie nie wpłyną do sądu żadne obserwacje.

8. Niezależnie od orzeczenia odmawiającego zarządzenia powrotu dziecka na podstawie art. 13 konwencji haskiej z 1980 r., każde późniejsze orzeczenie zarządzające powrót dziecka, wydane przez sąd mający jurysdykcję zgodnie z niniejszym rozporządzeniem, jest wykonalne zgodnie z przepisami rozdziału III sekcja 4, w celu zapewnienia powrotu dziecka¹⁸.

---

¹⁸ Przepisy niniejszego art. w wielu kwestiach odnoszą się do norm zawartych we wspomnianej Konwencji haskiej z 1980 r. – P i a s e c k i, *Kodeks postępowania*, s. 647.

przedłużenie jurysdykcji (art. 12):

1. Sądy państwa członkowskiego mające jurysdykcję w przypadku pozwu lub wniosku o rozwód, separację lub unieważnienie małżeństwa na podstawie art. 3 mają jurysdykcję w każdej sprawie dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej związanej z pozwem lub wnioskiem, jeżeli:

a) na co najmniej jednym z małżonków spoczywa odpowiedzialność rodzicielska w odniesieniu do dziecka; oraz

b) jurysdykcja tych sądów została wyraźnie lub w inny jednoznaczny sposób uznana przez małżonków lub podmioty odpowiedzialności rodzicielskiej w chwili wszczęcia postępowania oraz jest zgodna z dobrem dziecka.

2. Jurysdykcja wykonywana zgodnie z ust. 1 ustaje:

a) gdy orzeczenie uwzględniające albo oddalające wniosek o rozwód, separację albo unieważnienie małżeństwa stało się prawomocne;

b) w przypadkach, w których postępowanie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej jeszcze się toczy w chwili określonej w lit. a) – gdy orzeczenie w tym postępowaniu stało się prawomocne;

c) gdy postępowania, o których mowa w lit. a) i b), zostały zakończone z innej przyczyny.

3. Sądy państwa członkowskiego mają również jurysdykcję w odniesieniu do odpowiedzialności rodzicielskiej w postępowaniach innych niż te, o których mowa w ust. 1, jeżeli:

a) dziecko ma istotny związek z tym państwem członkowskim, w szczególności z uwagi na fakt, że jeden z podmiotów odpowiedzialności rodzicielskiej ma zwykły pobyt w tym państwie członkowskim lub dziecko posiada obywatelstwo tego państwa członkowskiego; oraz

b) jurysdykcja sądów została wyraźnie lub w inny jednoznaczny sposób uznana przez wszystkie strony postępowania w chwili wszczęcia postępowania oraz jest zgodna z dobrem dziecka.

4. Jeżeli dziecko ma zwykły pobyt w państwie trzecim, które nie jest stroną konwencji haskiej z dnia 19 października 1996 r. o jurysdykcji, właściwym prawie, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dziecka, należy uznać jurysdykcję na podstawie niniejszego artykułu za zgodną z dobrem dziecka, w szczególności jeśli przeprowadzenie postępowania w danym państwie trzecim okazuje się niemożliwe¹⁹.

---

¹⁹ Przepis art. 12 rozszerza w sprawach o rozwód, separację i unieważnienie małżeństwa kognicję sądów, gdy chodzi o wszelkie orzeczenia dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej. Nawiązując do polskiego Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, wydaje się właściwe wskazać rozstrzygnięcia przewidziane w art. 58 § 1 k.r.o. o władzy rodzicielskiej – ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. nr 9, poz. 59 ze zm.). Wiele interesujących informacji na temat wspomnianego art. 58 można odnaleźć w dwu pozycjach: *Nowelizacja prawa rodzinnego na podstawie ustaw z 6 listopada 2008 r. i 10 czerwca 2010 r. Analiza. Wykładnia. Komentarz*, red. W. Stojanowska, Warszawa 2011, s. 41 n. oraz B. C z e c h, Tytuł I: *Małżeństwo. Dział IV: Ustanie małżeństwa*, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Piasecki, Warszawa 2011, s. 461 n. Godne odnotowania w tym miejscu jest też to, że 22 listopada 2000 r. Polska podpisała Konwencję o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu i wykonywaniu oraz współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej

jurysdykcja w oparciu o obecność dziecka (art. 13):

1. Jeżeli nie można ustalić zwykłego pobytu dziecka i nie można określić jurysdykcji na podstawie art. 12, jurysdykcję mają sądy państwa członkowskiego, w którym dziecko się znajduje.

2. Ustęp 1 ma zastosowanie także wobec dzieci, które są uchodźcami lub które zostały wysiedlone za granicę z powodu niepokoju w swoim kraju²⁰.

pozostałe jurysdykcje (art. 14):

Jeżeli żaden sąd państwa członkowskiego nie ma jurysdykcji zgodnie z art. 8-13, jurysdykcję określa się w każdym państwie członkowskim według prawa tego państwa²¹.

przekazanie do sądu lepiej umiejscowionego dla osądzenia sprawy (art. 15):

1. W drodze wyjątku sądy państwa członkowskiego, do których jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty, jeżeli uznają, że sąd innego państwa członkowskiego, z którym dziecko ma szczególny związek, mógłby lepiej osądzić sprawę lub jej określoną część, oraz jeśli jest to zgodne z dobrem dziecka:

a) zawieszają rozpoznanie sprawy lub odnośnej jej części i wzywają strony do wniesienia pozwu lub wniosku do sądu tego innego państwa członkowskiego zgodnie z ust. 4; lub

b) wzywają sąd innego państwa członkowskiego do uznania swojej jurysdykcji zgodnie z ust. 5.

2. Ustęp 1 ma zastosowanie:

a) na wniosek jednej ze stron; lub

b) z urzędu; lub

c) na wniosek sądu innego państwa członkowskiego, z którym dziecko ma szczególny związek, zgodnie z ust. 3.

Przekazanie z urzędu lub na wniosek sądu innego państwa członkowskiego musi zostać zaakceptowane przez co najmniej jedną ze stron.

---

i środków ochrony dzieci, sporządzonej w Hadze 19 października 1996 r. Polska ratyfikowała tę konwencję dnia 8 czerwca 2010 r. (Dz. U. nr 172, poz. 1158).

²⁰ Niniejszy przepis posługuje się łącznikiem jurysdykcyjnym w postaci „znajdowania się” dziecka w danym państwie członkowskim. Mamy wtedy sytuację, gdy nie można stwierdzić zwyczajnego pobytu dziecka, oraz również wtedy, gdy brak jest podstaw do ustalenia jurysdykcji w myśl art. 12. Powyższy łącznik odnosi się także do dzieci, które są uchodźcami lub też z powodu zamieszek w swoim kraju zostały z niego wypędzone; P i a s e c k i, *Kodeks postępowania*, s. 650.

²¹ Przepis art. 14 reguluje natomiast jurysdykcję w pozostałych wypadkach, poza przepisami art. 8-13. W takim wypadku jurysdykcję określa się na podstawie przepisów proceduralnych konkretnego państwa członkowskiego; P i a s e c k i, *Kodeks postępowania*, s. 650-651.

3. Przyjmuje się, że dziecko ma szczególny związek z państwem członkowskim, w rozumieniu ust. 1, jeżeli:

a) dziecko uzyskało w tym państwie członkowskim zwykły pobyt po wszczęciu postępowania przed sądem, o którym mowa w ust. 1; lub

b) dziecko miało wcześniej zwykły pobyt w tym państwie członkowskim; lub

c) dziecko posiada obywatelstwo tego państwa członkowskiego; lub

d) podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej ma zwykły pobyt w tym państwie członkowskim; lub

e) majątek dziecka znajduje się na terytorium tego państwa członkowskiego, a sprawa dotyczy środków ochrony dziecka w związku z zarządem, zabezpieczeniem lub rozporządzeniem tym majątkiem.

4. Sąd państwa członkowskiego, do którego jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty, określa termin, w którym wszczynają się postępowanie przed sądami innego państwa członkowskiego zgodnie z ust. 1.

Jeżeli postępowanie przed tymi sądami nie zostanie wszczęte przed upływem tego terminu, sąd rozpoznający sprawę ma nadal jurysdykcję zgodnie z art. 8-14.

5. Sądy tego innego państwa członkowskiego, z uwagi na szczególne okoliczności sprawy, o ile jest to zgodne z dobrem dziecka, mogą uznać swoją jurysdykcję w ciągu sześciu tygodni po wszczęciu postępowania zgodnie z ust. 1 lit. a) lub b). W tym przypadku sąd, przed którym wcześniej wszczęto postępowanie, uznaje brak swej jurysdykcji. W przeciwnym razie sąd, przed którym wcześniej wszczęto postępowanie, ma nadal jurysdykcję zgodnie z art. 8-14.

6. Sądy współpracują dla celów niniejszego artykułu, bezpośrednio lub za pośrednictwem organów centralnych wyznaczonych zgodnie z art. 53²².

Kolejną istotną regulację odnajdujemy w art. 19 analizowanego rozporządzenia:

1. Jeżeli pozwy lub wnioski o rozwód, separację albo unieważnienie małżeństwa między tymi samymi stronami zostały wniesione do sądów różnych państw członkowskich, sąd, do którego pozew lub wniosek wniesiono później, zawiesza z urzędu postępowanie do czasu ustalenia jurysdykcji sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek.

2. Jeżeli pozwy lub wnioski dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej w odniesieniu do tego samego dziecka oraz na tej samej podstawie roszczenia zostały wniesione do sądów różnych państw członkowskich, sąd, do którego pozew lub wniosek wniesiono

---

²² To interesujący przepis, jeśli w wyjątkowych sytuacjach, o ile jest to zgodne z interesem dziecka, sąd państwa członkowskiego, któremu przysługuje jurysdykcja w sprawie głównej, może – gdy w jego ocenie sąd innego państwa członkowskiego, z którym dziecko jest związane, lepiej osądzić sprawę (lub jej część) – zawiesić rozpoznanie sprawy (lub jej określonej części) i wezwać strony do złożenia (zgodnie z ust. 4) wniosku w sądzie tego państwa członkowskiego, lub też wezwać z urzędu sąd innego państwa do uznania swojej jurysdykcji (zgodnie z ust. 5). Istotną przesłanką przekazania sprawy z urzędu i na wniosek sądu innego państwa członkowskiego jest zgoda przynajmniej jednej strony; P i a s e c k i, *Kodeks postępowania*, s. 652.

później, zawiesza z urzędu postępowanie do czasu ustalenia jurysdykcji sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek.

3. Jeżeli ustalona została jurysdykcja sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek, sąd, do którego pozew lub wniosek wniesiono później, stwierdza brak swej jurysdykcji na rzecz tego sądu.

W takim przypadku strona, która wniosła pozew lub wniosek do sądu, przed którym wszczęto postępowanie później, może wnieść ten pozew lub wniosek do sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek²³.

Jurysdykcja międzynarodowa w sprawach małżeńskich uregulowana jest także w umowach międzynarodowych. W ramach stosunków między Polską a państwami spoza Unii Europejskiej jurysdykcję międzynarodową w sprawach małżeńskich reguluje Kodeks postępowania cywilnego. Należy wyjaśnić, że w ustawodawstwie polskim tradycyjnie używane jest pojęcie „jurysdykcja krajowa”, w istocie chodzi o jurysdykcję międzynarodową. Przepisy o jurysdykcji międzynarodowej rozstrzygają o tym, którego państwa sąd w sprawach międzynarodowych (transgranicznych) będzie właściwy jurysdykcyjnie do rozstrzygnięcia sprawy małżeńskiej.

Zagadnienia jurysdykcji międzynarodowej („krajowej”) normuje art. 1103a k.p.c. w następujący sposób:

art. 1103a § 1. Sprawy małżeńskie należą do jurysdykcji krajowej także wtedy²⁴, gdy:

1) oboje małżonkowie mieli ostatnie miejsce zamieszkania lub ostatnie miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli jedno z nich nadal ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub

---

²³ Przedmiotem rozstrzyganej regulacji jest zawistość sprawy i postępowania zależne. Przepis art. 19 normuje sytuację konfliktową polegającą na tym, że przed sąd różnych państw członkowskich wniesione zostały pozwy (o rozwód, separację, unieważnienie małżeństwa) tymi samymi stronami, sąd, przed którym wniesiono pozew, zawiesza „ex officio” postępowanie do czasu ustalenia jurysdykcji sądu, przed którym wniesiono najpierw pozew. Autor zaznacza, że według podobnej konstrukcji prawnej uregulowane jest zagadnienie zbiegu postępowań przed sądami różnych państw członkowskich, gdy mamy do czynienia ze sprawami z zakresu odpowiedzialności rodzicielskiej. Zamykając więc powyższe rozważanie należy stwierdzić, że ustalenie, iż jurysdykcja przysługuje sądowi państwa członkowskiego, w którym wniesiono wniosek najpierw o wszczęcie postępowania, orzeka o braku swojej jurysdykcji w sprawie; P i a s e c k i, *Kodeks postępowania*, s. 657.

²⁴ Należy zwrócić uwagę na sformułowanie zdania wstępnego art. 1103a k.p.c.: „także wtedy, gdy...”. Powyższe sformułowanie – jak poucza Piasecki – staje się jasne w kontekście art. 1103 k.p.c. Według tego artykułu, sprawy rozpoznawane w procesie należą do jurysdykcji krajowej, jeżeli pozwany ma miejsce zamieszkania (tzw. domicyl) lub miejsce zwykłego pobytu albo siedzibę w Polsce. W ten sposób sformułowana jest reguła „actor sequitur forum rei”; por. P i a s e c k i, *Prawo małżeńskie*, s. 286.

2) małżonek będący powodem ma co najmniej od roku bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub

3) małżonek będący powodem jest obywatelem polskim i ma co najmniej od sześciu miesięcy bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub

4) oboje małżonkowie są obywatelami polskimi.

§ 2. Jurysdykcja krajowa jest wyłączna, jeżeli oboje małżonkowie są obywatelami polskimi oraz mają miejsce zamieszkania i miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 3. Jurysdykcja krajowa w sprawie małżeńskiej obejmuje także orzekanie o władzy rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi małżonków.

Powyższe kwestie dotyczące prawa małżeńskiego, które są przedmiotem niniejszych rozważań, mogą – stosownie do okoliczności – podlegać jurysdykcji fakultatywnej lub jurysdykcji wyłącznej. Jurysdykcję fakultatywną reguluje art. 1103a § 1 pkt 1-4 k.p.c.:

§ 1. Sprawy małżeńskie oraz sprawy dotyczące małżeńskich stosunków majątkowych należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy:

1) oboje małżonkowie mieli ostatnie miejsce zamieszkania lub ostatnie miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli jedno z nich nadal ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub

2) małżonek będący powodem ma co najmniej od roku bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub

3) małżonek będący powodem jest obywatelem polskim i ma co najmniej od sześciu miesięcy bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub

4) oboje małżonkowie są obywatelami polskimi.

jurysdykcję wyłączną zaś art. 1103a § 2 k.p.c.:

§ 2. Jurysdykcja krajowa jest wyłączna, jeżeli oboje małżonkowie są obywatelami polskimi oraz mają miejsce zamieszkania i miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.

Jurysdykcja krajowa (sądu polskiego) obejmuje także orzekanie o władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi, o czym poucza art. 1103a § 3 k.p.c.:

§ 3. Jurysdykcja krajowa w sprawie małżeńskiej obejmuje także orzekanie o władzy rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi małżonków²⁵.

---

²⁵ Po więcej informacji dotyczących uregulowań w myśl art. 1103a k.p.c. odsyłam do wcześniej już cytowanej pozycji: R a d w a n, *Przepisy łączne dla jurysdykcji krajowej*, s. 866-868.

*

Podsumowując powyższe analizy, nasuwa się pytanie o jurysdykcję międzynarodową, czyli o kompetencję sądów danego państwa do orzekania w sprawach z tzw. elementem obcym. Państwa w zasadzie swobodnie określają zakres swej jurysdykcji sądowniczej (w Polsce głównie ustawa: Kodeks postępowania cywilnego). Teoretycznie umożliwia to sądom danego państwa orzekanie w sprawach cywilnych nawet wówczas, gdy nie istnieje żaden istotny związek między rozstrzyganą sprawą a państwem sądu. Ograniczenia jurysdykcji sądowniczej państwa w sprawach cywilnych wynikają z prawa zwyczajowego, traktatów, konwencji lub (w przypadku państw członkowskich UE) z prawa Unii Europejskiej.

W preambule do Rozporządzenia Rady (WE) z dnia 27 listopada 2003 r.¹, dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, odnotowujemy ciekawe zapisy odnoszące się do powyższej materii, które w jakimś stopniu spinają w całość i podsumowują poruszone w niniejszym artykule te wybrane zagadnienia jurysdykcji międzynarodowej w sprawach małżeńskich:

(1) Wspólnota Europejska ustanowiła cel, jakim jest utworzenie przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, w ramach której zapewniony jest swobodny przepływ osób. W tym celu Wspólnota przyjmuje, między innymi, środki w dziedzinie współpracy sądowej w sprawach cywilnych niezbędne dla właściwego funkcjonowania rynku wewnętrznego.

(3) Rozporządzenie Rady (WE) nr 1347/2004 określa zasady rządzące jurysdykcją, uznawaniem i wykonywaniem orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej za dzieci obojga małżonków, wydane w toku postępowania sądowego w sprawach małżeńskich.

(5) W celu zapewnienia równości wszystkich dzieci, niniejsze rozporządzenie obejmuje wszystkie decyzje w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej, wraz ze środkami ochrony dziecka, niezależnie od istnienia związku z postępowaniem w sprawach małżeńskich.

(6) Ponieważ stosowanie zasad dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej często pojawia się w kontekście postępowania sądowego w sprawach małżeńskich, tym bardziej właściwe jest posiadanie jednego instrumentu dla spraw rozwodowych i odpowiedzialności rodzicielskiej.

(12) Podstawy jurysdykcji w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej ustanowione w niniejszym rozporządzeniu ukształtowane są

w świetle najlepszych interesów dziecka, w szczególności na podstawie kryterium bliskości. Oznacza to, że jurysdykcję sprawuje w pierwszym rzędzie Państwo Członkowskie miejsca stałego pobytu dziecka, z wyjątkiem niektórych przypadków zmiany miejsca pobytu dziecka w zastosowaniu porozumienia między osobami posiadającymi odpowiedzialność rodzicielską.

(21) Uznawanie i wykonywanie orzeczeń sądowych wydanych w Państwie Członkowskim powinno opierać się na zasadzie wzajemnego zaufania, a przyczyny nieuznania powinny być możliwie najmniej liczne.

(25) Organy centralne powinny współpracować w dziedzinie odpowiedzialności rodzicielskiej zarówno w ogólnym zakresie, jak i w szczególnych przypadkach, wraz ze współpracą mającą na celu wspieranie polubownego rozwiązywania sporów rodzinnych. W tym celu organy centralne uczestniczą w Europejskiej Sieci Sądowej w sprawach cywilnych i handlowych, utworzonej decyzją Rady 2001/470/WE z dnia 28 maja 2001 r. ustanawiającą Europejską Sieć Sądową w sprawach cywilnych i handlowych.

(32) Ponieważ cele niniejszego rozporządzenia nie mogą być w wystarczającym stopniu osiągnięte przez Państwa Członkowskie, dlatego mogą być w większym stopniu osiągnięte na poziomie wspólnotowym, Wspólnota może przyjmować środki, zgodnie z zasadą pomocniczości z art. 5 Traktatu. Zgodnie z zasadą proporcjonalności, określoną w tymże artykule, niniejsze rozporządzenie nie wychodzi poza to, co jest niezbędne dla osiągnięcia tych celów.

(33) Niniejsze rozporządzenie przestrzega praw podstawowych i stosuje się do zasad Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Zmierza zwłaszcza do zapewnienia przestrzegania praw podstawowych dziecka zgodnie z art. 24 Karty [...].

INTERNATIONAL JURISDICTION IN MARITAL CASES. SELECTED ISSUES

S u m m a r y

Marital law incorporates regulations of international civil proceedings pertaining to international jurisdiction in marital cases. This is an area where the competence of courts is made separate at the international level regarding marriage, its existence (or non-existence), annulment, separation or divorce. Jurisdiction is a notion that belongs to the realm of

international civil procedure law. If a court in a given court (or other authority established to settle civil cases) has jurisdiction, it means that it has a competence to hear and adjudicate civil cases in a situation when the circumstances of the case include elements which might imply that a foreign court is competent to deal with such a case (e.g. when the parties reside or have their head offices in distinct states, or the event which gives rise to a claim occurred abroad). Provisions that regulate international jurisdiction are related to marriage contracted in a secular fashion as well as before a priest, being effective as such under the Polish law. Given the discussed area, it is procedural provisions that hold among EU member states, while the regulations of domestic jurisdiction hold between Poland and non-EU states laid down by the Code of Civil Procedure. Additionally, norms of multilateral and bilateral international conventions are applicable in the discussed area since Poland is a signatory thereof.

Translated by Tomasz Pałkowski

Słowa kluczowe: jurysdykcja międzynarodowa, prawo małżeńskie, prawo państw członkowskich UE.

Key words: international jurisdiction, marital law, legislation of EU member states.